

A BALKÁNI STABILIZÁCIÓ, A TOVÁBBI EU BŐVÍTÉS KULCSA. MACEDÓNIA HATÁRBIZTONSÁGA

A Macedón Köztársaság történelme szorosan összefügg a Balkán-félsziget államainak történelmével. A „Balkáni puskaporos hordó” jelző találón jellemzi a térség nemzetiségi-, vallási- és területi megosztottságát. A volt „Nagy” Jugoszlávia felbomlása után az utódállamok – közöttük Macedónia – önálló állami létbe kezdtek, és elkötelezett hívei a mielőbbi Európai uniós integrációnak és a NATO tagságnak. A Macedón Köztársaság Kormányának célja és kinyilatkoztatott szándéka a minél gyorsabb európai uniós integráció, fenntartva ezzel is a térség békéjét és stabilitását, a határok sérthetetlenégét, és ezzel együtt az integrált határigazgatási rendszer bevezetését és működtetését.

Macedónia jelenlegi határainak kialakulása

A Macedón Köztársaság jelenlegi határai az 1912-1913. évi balkáni háborút követően rajzolódtak ki. Eddig az időig az Oszmán birodalom megszállása alatt, önálló tartományként (vilajet) működött.

A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság megalakulása után – mivel Macedónia része volt a szövetségnek a „belső államhatárok” elvesztették szerepüket, hiszen a lakosság

szabadon mozoghatott a szövetségi állam területén belül. Az államhatár akkor kapott újból jelentőséget, amikor 1991. szeptember 7-én Macedónia kinyilvánította függetlenségét.

Az új állam parlamentje – a szomszédos államokkal egyetértésben – 2001. június 16-án emelte jogerőre a szomszédos államokkal közös határvonal pontos meghatározását, majd a volt Jugoszláv tagországok között elsőként megküldte azt az ENSZ New York-i központjába, ezzel jelezve, hogy a közösen meghatározott határszakaszok nemzetközi szinten is elfogadottak és annak megváltoztatása egyik szomszédos államnak sem célja.

A jelenlegi belpolitikai helyzet bonyolult, hiszen jelenleg a macedon lakosság egynegyede albán nemzetiségű, napirenden vannak az etnikai villongások, melyet főleg a radikális albán erők szerveznek. Az ország jelenlegi lakosságának egy része a görögországi Macedónia tartományból került áttelepítésre. Közismert a macedon – görög ellentét, napi probléma a névhasználat kérdése, hiszen az ország NATO meghívása a görögországi vétó miatt hiúsult meg, melynek alapja az ország névhasználatára volt.

Szomszédos államok

Az államhatár teljes hossza 895.1 km (772,7 km szárazföldi, 122.4 km vízi határszakasz). A Macedon Köztársaság határai: keletről Bulgária, délről Görögország, nyugatról Albánia, és északról az önálló Koszovó³⁷⁵ és Szerbia.

Földrajzi adottságok

A Macedon Köztársaság területe többnyire hegyes völgyes, a határvonal nagy része a hegyek gerincvonalán húzódik. A határvonal legmagasabb pontja az Albániával közös határszakaszon van, a tenger szint feletti 2.764 m magasságon. A legnehezebben ellenőrizhető határszakasz az Albán és Koszovói viszonylat, ahol a terep nagyon nehezen járható (Sar Planina és a Skopska Crna Gora hegyek) és az év négy hónapjában a gépjárművel való közlekedés a rossz utak és a mostoha időjárás miatt rendkívül nehézkes.

A határterületi lakosság és a gazdaság

A határterületen élő lakosság mezőgazdasággal foglalkozik, az ipar kevésbé fejlett. Albánia lakosságának egy része (az Albánia északnyugati részén élő albánok) szívesen vállalnak munkát Macedóniában és Koszovóban. A legális munkavállalás mellett, ezeken a területeken jellemző a cigaretta-, a drog-, az üzemanyag-, az alkohol-, a fegyver- és az embercsempészet. E jogellenes tevékenységek elkövetése többnyire a lakosság napi megélhetését fedezik. A határterület gazdasága a néhány nagyobb nagyváros kivételével elmaradott.

A határbiztonságot fenyegető veszélyek

Macedónia – földrajzi helyzetéből adódóan – Kelet-Európa és a Kaukázus közötti kereskedelmi útvonalon helyezkedik el. A Nyugat-Európa és kelet között létező gazdasági különbségek miatt, az egész régióban jelentkezik a csempészet és a korrupció, amely

³⁷⁵ Egyesült Nemzetek Szervezete 1244 sz. határozata alapján létezik, de Macedonia nem ismeri el független államnak.

nagymértékben érinti Macedónia határait, és potenciális veszéllyel fenyegetik a határbiztonságot.

A macedón állam nem számol a szomszédos országok irányából érkező katonai támadással, de a Határrendőrség agresszió esetén támogatást nyújtana a hadseregnek. A 2001. évi erőszakos cselekmények és események megmutatták, hogy a macedón államhatár biztonsága veszélyeztetve van az államhatáron átszivárgó radikális csoportok akcióitól. Noha ezen akciók az erős nemzetközi jelenlét miatt (NATO, EU, OSCE, EUMM-erők) megszűntek, a további erőszakos cselekmények elkövetésének lehetősége továbbra is fennáll³⁷⁶. Nincs bizonyíték, hogy ezek az erők nehézfegyverrel rendelkeznek, de megvan a lehetőségük a fennálló közrend és köznyugalom megzavarására, a térség békéjének a veszélyeztetésére. A koszovói határszakasz nyugodt, de az albán határszakaszon időszakonként előfordul, hogy az illegális határátlépők lőfegyvert használnak. A határrendőr erőket ennek megfelelően felkészítik a határkonfliktusok (fegyveres csoportok felszámolása) kezelésére. A bolgár és görög államhatár mentén a határviszonyok rendezettek, viszont ezekből az irányokból érkezik az illegális migránsok nagy része.

Az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekmények elkövetése során a vállalt veszély viszonylag kicsi, azzal nem arányos a cselekményekből származó óriási haszon. Mivel a csempészet „rendkívül jövedelmező üzletág” a szervezett csoportok könnyen alkalmaznak kézfegyvereket a hatóságok ellen, más esetekben, pedig megvesztegetéssel próbálkoznak. A hatóságok fellépése kemény, ennek hatására a szervezett bűnözői csoportok felosztották egymás között a jogellenes tevékenységeket, specializálódtak, szervezett rendszert építettek ki a jogellenes cselekmények elkövetéstől a logisztikai támogatáson át, az áruk értékesítésén keresztül a pénz tisztára mosásáig. Szomorú megállapítás, hogy a szervezett bűnözői csoportok komoly veszélyt jelentenek a nemzet biztonságára és a nemzeti stabilitásra, de a Macedón Köztársaság kormányának kiemelkedő célja ezeknek a veszélyeknek az elhárítása és csökkentése.

Az ország fejlődik, a parlament által elfogadott Macedón Nemzeti Stratégia megvalósítása pedig biztosítani fogja a nemzet számára, az Európai Unió tagsággal szemben támasztott követelmények teljesítését, később a Schengeni követelményeknek történő megfelelést.

A Macedón Határrendőrség megalakulása óta eltelt időszak tapasztalatait értékelve, a jövőben, a szervezet működtetésében jelentős és radikális változtatásokat kívánnak bevezetni. Az eddigi rendszer helyett, teljesen integrált rendszer keretében, szorosan együttműködve a társszervekkel, az európai uniós elveknek, normáknak és eljárásoknak megfelelő határrendészeti rendszert kívánnak kialakítani és működtetni.

Az integrált határigazgatási rendszer (IBM)³⁷⁷ keretében tökéletesítik az információgyűjtés és feldolgozás rendszerét, a hatékony együttműködést helyezik előtérbe, nemzetközi együttműködést szorgalmaznak a szomszédos államokkal és szervezetekkel.

A Határrendőrség

Az államhatáron a határőrizeti feladatokat a Macedón Hadsereg látta el. Korábban az ország területe négy szektorra volt felosztva, ahol a határőrizeti (határátkelőhelyek

³⁷⁶ Például a 2008. júniusi választások, ahol három szavazókörből eltulajdonították a szavazólapokat, az ország nyugati részén pedig fegyveres atrocitásokra is sor került. Ezekben a szavazókörökben később meg kellett ismételné a szavazást.

³⁷⁷ Integrated Border Management (IBM) Integrált Határigazgatási Rendszer

közötti határszakaszok) a feladatokat a dandár (szektor) parancsnokok szervezték meg. A határátkelőhelyeken a határforgalom ellenőrzését a Rendőrség a Vámőrséggel együttműködésben hajtotta végre.

Az államhatár rendészetével kapcsolatos feladatokat a Honvédség 2005 elején fokozatosan átadta az időközben megalakult Macedón Határrendőrségnek, amely szervezet 2005. augusztus 29-től vette át a határrendészeti feladatok teljes körét. A megalakult Határrendőrség tevékenységében kezdetben kisebb működési zavarok voltak, amelyek az újonnan megalakított szervezet kezdeti nehézségeit hordozták magukon, de a testület hamar megtalálta helyét és szerepét Macedónia biztonsági rendszerében.

A Macedón Határrendőrség jelenlegi állományát a „korábbi határőrizetet ellátó” honvéd alakulatok és a határforgalom ellenőrzést korábban is végrehajtó rendőri állomány alkotja. A határrendőri állomány jelentős része, volt honvéd tiszthelyettes és tiszt, akik a beosztásukba történő kinevezésük előtt 3 hónapos „átképző” tanfolyamon vettek részt, ahol megismerkedtek a határőrizeti-, határrendészeti- és egyéb rendészeti feladatok végrehajtásával. Jelenleg megfelelő gyakorlattal rendelkeznek, de továbbra is szükséges az állomány határrendészeti szakmai képzettségének javítása, amelyet speciális tréningekkel és tanfolyamokkal oldanak meg.

A Macedón Rendőrség egyenruhás állományának létszáma 6000 fő, amely kiegészül 1200 fő bűnügyi állománnyal. A rendőri szervezetbe tartozó Határrendőrség állománya ebben a létszámban van, amely jelenleg mintegy 2500 fő. A Macedón Rendőrség a Belügyminisztérium alárendeltségében hajtja végre feladatát, része a Macedón Határrendőrség, melynek munkáját a Rendőrség Határügyi és Migrációs Főosztálya felügyeli. A központi vezetési rendszer szakmai irányítást biztosít a nagyfokú önállósággal működő négy regionális központnak, amelyek felelősek a határőrizeti, határforgalmi kirendeltségek működéséért. A Regionális Központok állományának létszáma a következő:

- Skopjei Északi régió: 1153 fő
- Delcevoi Keleti régió: 459 fő
- Kvardarci Déli régió: 528 fő
- Ohridi Nyugati régió: 614 fő

A Macedón Határrendőrségnél a regionális központok alárendeltségébe tartoznak a Határőrizeti Kirendeltségek, melyek objektumainak többségét a hadseregtől „örökölték” és a Határforgalmi Kirendeltségek, amelyeket 2006. június óta a Nemzeti IBM Stratégiával összhangban 3 kategóriába soroltak be (az osztályozás az utasforgalom alapján történt).

A Skopjei Északi Régió alárendeltségébe tartozó határőrizeti- és határforgalmi kirendeltségek

Határőrizeti Kirendeltségek	Határforgalmi Kirendeltségek
<ul style="list-style-type: none"> – Kriva Palanka, – Pelince – Sopot – Belanovce – Gisince – Tanusevci – Blace – Caska – Rogacevo – Popova Sapka / HFK is – Kirendeltség is – Mazdraca 	<ul style="list-style-type: none"> – Tabanovce I ³⁷⁸ – Blace I – Airport Skopje I – Tabanovce (vasúti) I – Jazince II – Pelince / PSS for BC II – Volkovo (railway) II – Tanusevci III – Ogut III – Golema Crchorija III – Lojane III – Sopot III – Petrovec III
Összesen: 11	Összesen: 13

A Delcevoi Keleti Régió alárendeltségébe tartozó határőrizeti- és határforgalmi kirendeltségek

Határőrizeti Kirendeltségek	Határforgalmi Kirendeltségek
<ul style="list-style-type: none"> – Novo Selo – Berovo – Makedonska Kamenica /MPS – Delcevo – Ramna Niva 	<ul style="list-style-type: none"> – Deve Bair I – Novo Selo II – Delcevo II – Klepalo III – Adjucki Kladenec III – Crna Skala III
Összesen: 5	Összesen: 6

A Kvardarci Déli Régió alárendeltségébe tartozó határőrizeti- és határforgalmi kirendeltségek

Határőrizeti Kirendeltségek	Határforgalmi Kirendeltségek
<ul style="list-style-type: none"> – Solunski pat – Staravina – Mihajlovo – Bogorodica – Star Dojran 	<ul style="list-style-type: none"> – Gevgelija / vasúti/ I – Medzitlija I – Bogorodica I – Star Dojran II
Összesen: 5	Összesen: 4

³⁷⁸ I, II, III kategória

Az Ohridi Nyugati Régió alárendeltségébe tartozó határőrizeti- és határforgalmi kirendeltségek

Határőrizeti Kirendeltségek	Határforgalmi Kirendeltségek
<ul style="list-style-type: none"> - Strezimir <i>(Télen zárva tart)</i> - Zirovnica - Debar - Djepiste - Labunista - Frangovo - Stenje - Ezerska Kontrola - Markova Noga 	<ul style="list-style-type: none"> - Kafasan I - Blato / PSS for BC II - Sveti Naum II - Stenje / PSS for BC II - Airport Ohrid II - Strezimir / PSS for BC III - Djepiste III
Összesen: 9	Összesen: 7

Mindösszesen határőrizeti- és határforgalmi kirendeltségek

Határőrizeti Kirendeltségek	Határforgalmi Kirendeltségek
Északi régió: 11 Keleti régió: 5 Déli régió: 5 Nyugati régió: 9	Északi régió: 13 Keleti régió: 6 Déli régió: 4 Nyugati régió: 7
Mindösszesen: 30	Mindösszesen: 30

A technikai ellátottság

A telekommunikációs hálózat az utóbbi években jelentős fejlődésen ment keresztül. Köszönhetően a különböző programoknak és az elnyert tendereknek (IT Training assistance, Assorted Equipment Supply, Joint Support to Police and Customs) and the CARDS 2001 Programme (Integrated Communications Network for BCP's) rohamosan fejlődik. Tervezett az útokmány ellenőrző rendszer kiépítése, amely már megfelel az EU előírásoknak.

Jelenleg a legtöbb határátkelőhely be van kapcsolva regionális központok rendszerébe, de az információvédelem nagyon sebezhető. A határőrizeti kirendeltségek még nem csatlakoztak az internet hálózatba, esetenként a járőrök is rádió kapcsolat nélkül látják el szolgálati feladataikat, ezeken a szolgálati helyeken a számítástechnikai ellátottság gyenge.

A technikai ellátottság és felszereltség jelentős fejlődés előtt áll. 40 %-os országos lefedettséggel már üzemel a TETRA rendszer,³⁷⁹ amely biztosítja a rendvédelmi szervek között az információáramlást. A jelenlegi Land Rower terepjárókból álló (összesen 104 darab) járműállomány nagy része amortizálódott. Az egyéb technikai eszközökkel való ellátottság gyenge, kevés a számítástechnikai eszköz, nincs kiépített országos adatbázis. A technikai fejlesztésre vonatkozó tervek nagy része elkészült, valamennyi az EU-ban elfogadott normák és követelmények teljesítését tűzte ki célul.

A szervezet vezetése felismerte az új technikai eszközök beszerzésének szükségességét (éjjellátó eszközök, lépésérzékelők, CO mérők, hőkamera rendszerek, automata rendszámleolvasó rendszerek stb.).

A képzés rendszere

A határrendőr tiszthelyettesek és tisztek szakmai képzését helyi, regionális és központi szinten végzik. A Határrendőrség Képzési Stratégiája a Rendőrségi Stratégia részeként a Humán Stratégiában szerepel. A határrendőr tisztek részére tartott tréningek és szemináriumok többnyire a Skopje külvárosában található Rendőr Akadémián kerülnek levezetésre, de a Regionális központokban is szerveznek tanfolyamokat és továbbképzéseket.

A rendészeti felkészítés fő színtere a Bitolai Egyetem Biztonsági Tanulmányok Kara fakultásaként működtetett Rendőr Akadémia, ahol a képzés teljes vertikumát megvalósítják. A képzés erősen gyakorlat orientált, kompetencia alapú. Az Akadémia ad otthont a speciális tréningeknek és az átképző tanfolyamoknak. Itt folyik a tiszthelyettes felkészítés, amely jelenleg 12 hónapos (a 2007-2008-as tanévben egy évfolyamra 87 fő volt beiskolázva). A bachelor (BSc) tisztképzés is az Akadémián folyik, mely képzés kredit rendszerben valósul meg, a képzési idő jelenleg 4 év. Master szintű képzést az Akadémián egyelőre nem terveznek. A regionális központokban technikailag jól felszerelt Képzési Központok működnek, ahol az állomány át- és tovább képzése megoldott.

A határrendészettel kapcsolatos információgyűjtés és feldolgozás

A Macedón Kormány a 2007. március hónapban döntött a Nemzeti Határrendészeti Koordinációs Központ megalakításáról, amelynek alapvető feladata a határrendészettel kapcsolatos összes információ gyűjtése, feldolgozása, elemzése, a tapasztalatok, főbb tendenciák megküldése az illetékes hatóságoknak. Fő feladatuk:

- elemezni az államhatáron kialakult helyzetet, koordinálni a közös tevékenységet;
- kölcsönös információcsere a szervezetek között és az IBM szervezetek bevonása ebbe a folyamatba;
- a nemzetközi együttműködés koordinálása, nemzetközi kapcsolattartás;
- kockázat elemzés.

A Központ feladata az előzetes intézkedési tervek kidolgozása veszélyhelyzetek kezelésére és elhárítására. Ennek a szervezetnek működési tapasztalatai még nem értékelhetők, de az előzetes tapasztalatok biztatóak.

³⁷⁹ Police Digital Radio Communication System - Reference EuropeAid/123892/D/SUP/MK (Tender No: 04MAC01/11/005) The contract dates from March 2007; completion is scheduled for September 2008.

Befejezés

A Macedón Köztársaság elkötelezettsége a NATO és az Európai Unió tagság irányába szilárd. Az ország vezetése nemzetközi és uniós segítséggel lerakta az átalakítási folyamat alapjait. Macedónia az összes szomszédjával jó viszony kialakítására törekszik. Az ország tevei között szerepel az, hogy az évtized második felére a balkáni országok között vezető szerepet vállalva csatlakozik az Európai Unióhoz. E folyamat egyik meghatározó eleme a Macedón Rendőrség szervezetébe tartozó, rohamosan fejlődő Határrendőrség.

Felhasznált irodalom:

1. European Union Peer – Based Assessment Mission, Republic of Macedonia 10th – 14th March 2008. Justice, Freedom & Security Police Report
2. Action Plan National Commission for Integrated Border Management 12.09.2007.
3. National Strategy for Integrated Border Management December 2003.
4. www.wikipedia.hu